

На спомин професора Олега Шаблія



Тернопільське відділення Українського географічного товариства та Редакційна колегія журналу «Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України» глибоко сумує, що 14 січня 2023 року пішов у засвіти відомий вчений, освітянин, Віце-президент, Почесний член Географічного товариства, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії вищої школи, Почесний член Наукового товариства імені Шевченка та голова його Географічної комісії Наукового товариства імені Шевченка, лауреат Міжнародної премії Івана Франка Олег Іванович Шаблій.

Олег Іванович був не лише блискучим вченим, який все життя займався науковою проблематикою в царині географії, регіональної економіки, картографії та досліджував методологічні, теоретичні й прикладні питання і проблеми суспільної географії, геополітики, геоekonomіки, геоecології, геософії, геоететики та атласного картографування, просторове планування. Він був прекрасним викладачем та талановитим вчителем, що радо ділився зі своїми ідеями та знаннями зі студентами різних університетів України та світу.

Олег Шаблій народився 14 листопада 1935 р. у хліборобській родині с. Курівці Зборівського району, що у центрі Тернопільської області. У рідному селі пройшли його яскраві дитячі роки, не зважаючи на те, що вони припали на воєнне лихоліття. Тут він закінчив початкову школу. З 1947 р. одинадцятирічний хлопець продовжує навчання у «семирічці» сусіднього села Великого Глибочка, яке в той час мало статус районного центру. У таких суспільних умовах синові репресованого загрожувало виселення услід за батьком у Сибір. Тому не було сенсу залишатися у рідних місцях. У чотирнадцятирічному віці (1950 р.) він полишає домівку і

подається у світі, хоч і не такі вже далекі. Першим пунктом на життєвих дорогах і перехрестях стало місто Бережани – він стає студентом педагогічного училища.

Навчався О. Шаблій у Бережанах лише на “відмінно” (що було звичним його кредом). Педучилище закінчив у 1954 р. і вступив на географічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка. Навчання Олега Івановича в університеті припало на першу «відлигу» у суспільному житті Советського Союзу. Після мерзотних років сталінізму можна було ковтнути свіжого повітря. Промотором перемін в університеті став його ректор акад. Євген Лазаренко. Саме він прийняв абсолювента географічного факультету на роботу на кафедрі економічної географії. Ще за рік до закінчення університету (1958 р.) Олега Шаблія взяли працювати на кафедру економічної географії, якою завідував доцент (з 1971 р. – професор) Опанас Ващенко.

Більшість свого життя О.І. Шаблій провів у стінах Львівського національного університету імені Івана Франка. Працюючи спочатку на посаді старшого лаборанта, а з 1962 р. – в. о. доцента (і викладача з 1964 р.), О. Шаблій навчався заочно в аспірантурі (1961–1965 рр.). У 1966 р., незважаючи на перепони владних структур, він захистив кандидатську дисертацію на тему «Лісопромисловий комплекс Українських Карпат (тенденції розвитку і структура)» (науковий керівник – доцент Опанас Ващенко). У 1978 р. на Спеціалізованій раді Ленінградського університету Олег Іванович успішно захистив докторську дисертацію на тему «Міжгалузеві територіальні комплекси: проблеми теорії і методики дослідження» (науковий консультант – професор О. Т. Ващенко).

У науковому доробку професора Шаблія О. І. приблизно 800 наукових праць у т. ч. 61 книга: 30 монографій, 12 підручників та навчальних посібників, 6 атласів, 14 збірників та матеріалів конференцій, видано за редакцією вченого. Часопис «Історія української географії» (шеф-редактор, Тернопіль), було засновано з його ініціативи. Член редколегій кількох часописів: «Український географічний журнал»(Київ), «Вісник НТШ» (Львів), «Вісник Львівського університету. Географія» (Львів), «Регіональна економіка» (Львів), «Часопис соціально-економічної географії» (Харків), член оргкомітетів багатьох загальноукраїнських і міжнародних наукових форумів.

За консультацією і під керівництвом О. Шаблія захищено п'ять докторських та більше двадцяти кандидатських дисертацій, у понад 60 учених був опонентом на захисті кандидатських і докторських дисертацій. Олег Іванович Шаблій – це науковець, який творив суспільну географію нового часу, людина, що завдяки своїм ідеям, підносила національну географічну науку до світового рівня.

З-поміж численних ґрунтовних праць Олега Шаблія варто виокремити книгу «Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії» (2001), у якій він згенерував свої найважливіші наукові ідеї та напрацювання. Результатом його наукових досліджень стали такі праці: «Економічна і соціальна географія України» (1994, 1995, 2000), «Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії» (2001), «Основи загальної суспільної географії» (2003, 2012), а також п'ятитомове видання «Суспільна географія» (2015-2022).

Наукові дослідження авторства Олега Івановича завжди привертали увагу як наукової спільноти України та світу, так і широкої громадськості. Зокрема, у 2012 році професор Шаблій разом із колективом кафедри економічної і соціальної географії видав перший в Україні фундаментальний картографічний твір про велике місто – «Львів. Комплексний атлас». У тому ж році на Форумі видавців видання увійшло у першу п'ятірку найкращих, а сам професор Олег Шаблій, як науковий редактор, отримав відзнаку від мера Львова. У 2017 році за працю «Суспільна географія» Олег Шаблій отримав престижну Міжнародну премію імені Івана Франка.

Пошанування історії географії було в активній щоденній діяльності Олега Івановича. Учений є автором численних публікацій та виступів про знакові історичні постаті географічної науки України та Львівського університету. Лише з проголошенням незалежності України талант науковця найповніше розкрився. Розпочався сучасний науково-дослідний дискурс географічного українознавства, відзначився надзвичайним зацікавленням географічною спадщиною минулого, яке, зокрема виразилося у глибшій її інтерпретацій, їх концепцій, наукових пошуків, рецептивних вимірів. Започаткований 2000-му р. науково-видавничий проект «Постаті українського землезнання», вийшло 14 видань.

Олега Шаблія дуже любив свою малу Батьківщину – Тернопільщину. Він ввів у науку поняття «Тернопільського геокосмічного трикутника». В одній із книжок проекту «Постаті українського землезнання» запропонував місцину Західного Поділля, звідки походить найбільше відомих географів України, назвати саме так. Це трикутник із вершинами: Тернопіль – Бережани – Золочів, в середині якого локалізувалась мала батьківщиця багатьох знаних українських географів.

Він був науковцем із сучасними поглядами, сильною та багатогранною особистістю, приємною широкою людиною, гарним фахівцем та вмілим організатором. Останні дні свого життя професор Олег Шаблій також провів в активній праці – як викладач і невтомна творча особистість. Видатний вчений якраз завершував чергову фундаментальну працю, яка має невдовзі вийти друком у видавництві Львівського університету.

Олег Іванович був всебічно освіченою, творчою, цілісною особистістю, послідовно сповідував свою чітку наукову, життєву позицію і при цьому завжди з повагою дослухався до думки інших, незмінно був новатором, системно мислячим вченим, глибоко вивчав широке коло проблем, наукову спадщину інших вчених, щиро дбав про майбутнє географії, підтримував молодь, був гідним прикладом для усіх, а красу та розраду в житті знаходив не лише у науці, освітянській діяльності, а й у музиці, малярстві.

Смерть професора Олега Шаблія є непоправною втратою для світової географічної науки і для кожного з нас. У пам'яті академічної спільноти Львівського національного університету імені Івана Франка Олег Іванович назавжди залишиться активним і наполегливим дослідником, мудрим наставником, неперевершеним лектором, добрим і чуйним колегою, який ніколи не стояв осторонь найважливіших наукових та суспільно-політичних процесів.

Збереження та подальший розвиток наукового доробку Олега Івановича має стати справою честі нинішнього та наступних поколінь українських географів.

Вічна і світла пам'ять Олегові Івановичу. Він завжди залишиться у наших серцях!